

Středověké městečko

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Středověk v Říčanech**.

Cílová skupina: 6. - 7. třída

Hodinová dotace 2 vyučovací hodiny

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/stredovek-v-ricanech/>

Přílohy k lekci Středověké městečko:

- 4.2 PL Pretest
- 4.3 Činnosti ve středověku
- 4.4 Vývoj krajiny na Říčansku
- 4.5 Katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku
- 4.6 Vizualizace Říčanský hrad ve středověku
- 4.7 Skupinové role v aktivitě Badatelem ve středověkém městečku
- 4.8 PL Středověké předměty
- 4.9 Říčanský hrad půdorys a obrázek
- 4.10 Říčanský hrad vystřihovací model
- 4.11 PL Kvalita života ve středověku a dnes

Anotace

Lekce se zaměřuje na život ve středověku (období Karla IV). Žáci zjišťují, jak žili obyvatelé městečka z různých společenských vrstev. Porovnávají, jak současná a středověká společnost podporují lidi v těžkých životních situacích (sirotek, bezdomovec, samoživitelka apod.). Poté se věnují tomu, jak vypadaly Říčany ve středověku, sledují vizualizaci hradu, pracují ve skupinách s katalogem archeologických nálezů Muzea Říčany, s replikami předmětů i sbírkovými předměty. Část žáků staví společně model Říčanského hradu. Na závěr skupiny prezentují své výstupy a reflektují kvalitu života ve středověku v porovnání se současností.

Znalostní cíl: Žák popíše, jak vypadalo středověké město a jaké předměty k této době patří.

Postojový cíl: Žák posuzuje kvalitu života ve středověku v porovnání s dnešní situací.

Metody

- Individuální práce – pretest
- Skupinová práce – aktivita zaměřená na činnosti ve středověku a na téma člověka v nouzi, bádání o středověkých předmětech (s rozdělením rolí)
- Prezentace – seznámení spolužáků s výsledky skupinové práce
- Reflexe – písemné hodnocení skupinové práce

Pomůcky

pretest (příloha 4.2 PL Pretest), kožené váčky, lístečky s činnostmi (příloha 4.3 Činnosti ve středověku), papíry, tablety, počítač s připojením k internetu a tabule, obrázek středověkého náměstí (příloha 4.4 Vývoj krajiny na Říčansku), Katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku (příloha 4.5 Katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku), vizualizace říčanského hradu (příloha 4.6 Vizualizace Říčanský hrad ve středověku), kartičky role (příloha 4.7 Skupinové role v aktivitě Badatelem ve středověkém městečku), předměty z muzejní sbírky a repliky středověkých předmětů, PL Středověké předměty (příloha 4.8 PL Středověké předměty), plátěný krejčovský metr, obrázek a půdorys hradu podle vystřihovánek (příloha 4.9 Říčanský hrad půdorys a obrázek), vystřihovánka 5 částí hradu (příloha 4.10 Říčanský hrad vystřihovací model), příloha 4.11 PL Kvalita života ve středověku a dnes

Úvod + zadání pretestu 3 minuty	Pretest (příloha 4.2 PL Pretest): Zadání: Zjistíme, co už víte o středověku. Vyplňte co nejpodrobněji. Na práci máte 5 minut. Má někdo dotazy, rozumíte zadání?
Pretest 5 minut	
Aktivita Činnosti ve středověku 15 minut	Žáci se rozdělí do skupin. Lektor/ka zadává úkol: setřídít činnosti do žebříčku tak, aby byly seřazeny od činností, kterým se věnovali chudí lidé (dole na žebříčku), pak střední vrstva, nakonec nejbohatší a nejvýše postavení (nahore na žebříčku). Zařazení do skupiny vyberte podle toho, ve které činnost už může dělat. Např. příslušník střední vrstvy (už) může jet na koni stejně jako příslušník vrstvy nejvyšší, jízdu na koni zařadíme ke střední vrstvě. Každá skupina dostane váček s kartičkami činností, co dělali lidé různých společenských vrstev ve středověku (příloha 4.3 Činnosti ve středověku). Když jsou žáci hotoví, lektorka vyvolává po jednotlivých skupinách, žáci říkají postupně jednu činnost od nejchudší vrstvy, porovnávají s ostatními. Pokud je někde rozdíl mezi skupinami, porovnávají důvod, proč zařadili činnost ke konkrétní vrstvě. Výsledný žebříček zapisuje lektorka na tabuli. Můžeme napsat jen nejchudší a nejbohatší vrstvu, ta střední bude nepočtenější. Závěr: Lektorka se ptá, která z povolání byla pro lidi středověku opovrhovaná, stála na okraji společnosti? (Například: bylinkářka – mohli ji podezřívát z čarodějnictví; kat – zabíjí; mlynář – žil stranou od městečka, ve mlýně se mohly dít podivné věci.) Která povolání vy dnes považujete za odpudivá? Proč?
Aktivita Člověk v nouzi a diskuse 15 minut	V předchozí aktivitě jsme zjistili, jaké jsou rozdíly mezi chudými a bohatými ve středověku. Teď se budeme věnovat té nejchudší vrstvě, člověku v nouzi. Kdo to podle vás je? Kdo si myslíte, že mohl podporovat člověka v nouzi ve středověku? (Návrhy žáků, lektor případně doplní informace: kostel, vrchnost, obec.) Ve skupinách žáci diskutují, jak je to dnes. Každá skupina dostane jeden příklad člověka v nouzi. Co byste udělali, kdybyste se ocitli v této situaci (kam byste šli, koho byste se ptali, kdo by vám mohl pomoci)? Kategorie: Jsem bezdomovec Jsem týraná žena, utekla jsem s dítětem od manžela Přišel jsem o práci, nemám úspory Pečuji o postižené dítě a jsem s ním doma Odcházím z dětského domova a nevím, co se mnou bude Žáci si zapisují poznámky na papír. Po pěti minutách skupiny prezentují, k čemu došly. Lektorka nechává prostor pro názory ostatních žáků (připomínky, doplnění). Závěr: Dnes je mnoho možností, kam se obrátit, a lidé u nás netrpí hladem, nedostanou se na úplné dno jako ve středověku. Rozdíl současnosti od středověku v našem prostředí – gramotnost (vzdělání); přístup k informacím, lékařské ošetření (garantované státem).
<i>přestávka</i>	
Středověké Říčany a vizualizace hradu 10 minut	Lektor/ka: V této hodině se budeme věnovat tomu, jak vypadaly ve středověku Říčany. Ukáže na interaktivní tabuli obrázek středověkých Říčany (příloha 4.4 Vývoj krajiny na Říčansku), odkáže na to, že je součástí stránek Vývoj krajiny na Říčansku, kde se žáci dozví i o dalších etapách historie Řičan. Lektor/ka vysvětlí a popíše obrázek:

	<p>Nemáme žádné písemné informace o tom, jak Říčany v době Karla IV. přesně vypadaly. Je to rekonstrukce na základě nálezů a podoby jiných obcí, kde se informace dochovaly.</p> <p>I malé město mělo ve středověku náměstí, prostor pro trhy a scházení, často byl ve středu kostel, městečko se pak rozrůstalo do okolí. Propracovaná naplánovaná výstavba byla typická pro větší města (Karel IV.: Nové město pražské).</p> <p>Lektor/ka pustí vizualizaci hradu. Po ukončení vizualizace se lektor/ka zeptá, co žáky ve vizualizaci nejvíc zaujalo.</p>
<p>Aktivita Badatelem ve středověkém městečku - skupinová práce, rozdělení do rolí</p> <p>20 minut</p>	<p>Lektor/ka: Proměníte se v badatele. Cílem je poznat detailněji některé předměty ze středověku, které souvisejí se středověkým způsobem života.</p> <p>Na interaktivní tabuli lektor/ka představí katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku (příloha 4.5. Katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku), upozorní žáky na jednotlivá hesla a jejich strukturu.</p> <p>Žáci se rozdělí do badatelských skupin. Jedna skupina bude mít odlišný úkol, stavět model hradu, ta bude početnější – 5 žáků.</p> <p>Stavba modelu hradu</p> <p>Skupina KUNSTHISTORIKŮ (historiků umění) staví model hradu (příloha 4.10 Říčanský hrad vystřihovací model), mimo ostatní skupiny. Mají k dispozici také obrázek a půdorys hradu podle vystřihovánek (příloha 4.9 Říčanský hrad půdorys a obrázek). Lektor/ka vybere hned na začátku základní části hradu, na které se mají soustředit, nechá je vystřihovat a až zadá práci badatelským skupinám, projde s kunsthistoriky názorně správný postup ohýbání a slepování. Na konci bloku žáci prezentují, jak rekonstruovali podobu hradu.</p> <p>Badatelské skupiny</p> <p>Ve skupinách budou dva druhy badatelů, žáci si role rozdělí sami. Lektor/ka rozdá kartičky s rolemi (příloha 4.7 Skupinové role v aktivitě Badatelem ve středověkém městečku):</p> <p>HISTORIK: studuje v katalogu a v dalších zdrojích – internet, učebnice (jak se předmět nazývá, k čemu sloužil, kde vznikl, místo nálezů, uložení ve sbírkách atd.).</p> <p>ANTROPOLOG: přemýšlí nad předměty v souvislosti s jejich významem a společenským postavením majitelů předmětů (byl typický pro chudé/bohaté).</p> <p>Ve skupině mohou být i dva historici nebo dva antropologové, podle počtu žáků.</p> <p>Žáci ve skupinách dostanou tablet s katalogem katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku, případně vytištěný katalog (příloha 4.5 Katalog archeologických nálezů z doby středověku na Říčansku). Při práci mohou žáci používat také mobily nebo tablety k vyhledávání dalších informací.</p> <p>Skupiny dostanou vždy jeden předmět ze sbírek muzea nebo repliku středověkého předmětu: dělová koule – sbírky, keramická nádoba – replika, měšec s mincí – replika, podkova – nesbírková, sekera – replika. V případě vyššího počtu žáků ve třídě se budou některé předměty vyskytovat dvakrát.</p> <p>Předměty budou žáci prozkoumávat a své pozorování a odpovědi na otázky zaznamenávat do pracovních listů (příloha 4.8 PL Středověké předměty).</p> <p>Úkoly se vztahují k předmětům, ale jsou zaměřeny na život ve středověké společnosti. Ve skupině žáci komunikují, sdílejí si své postřehy, zjištění. Kromě předmětů mají k dispozici také plátěný krejčovský metr, kterým badatelé běžně přeměřují zkoumané předměty.</p>

<p>Prezentace skupinové práce 15 minut</p>	<p>Každá ze skupin představí předmět, který dostala – krátce (asi 2 minuty). Ostatní poslouchají, mohou se ptát. Lektor/ka případně opraví nebo doplní. Kunsthistorici představí model hradu. Při představování výsledků skupinové práce se lektor/ka ptá i na práci v rolích: Přistupovali jste ke zkoumání předmětů podle rolí? Jak to probíhalo? Chtěli byste si vyzkoušet úkol, který jste dnes neměli možnost dělat (lepení modelu, nebo naopak průzkum předmětů)?</p>
<p>Reflexe 7 minut</p>	<p>Žáci nehodnotí spolupráci v malých skupinách, v reflexi se chceme zaměřit na porovnání kvality života ve středověku a dnes. Pozorujeme pokrok ve třech oblastech (strava, práce, války). Co je nyní oproti středověku pozitivní a co negativní? Žáci odpovídají jednotlivě do formulářů (příloha 4.11 PL Kvalita života ve středověku a dnes). Žáci odcházejí z bloku s tím, že se mají dnes lépe, ale nevědí o kolik, to se dozvědí v dalších blocích. Na závěr vytvoří lektor/ka na podlaze v učebně škálu od 1 do 10 a vyzve žáky: Stoupněte si tam, kde si myslíte, že byla kvalita života ve středověku (1 – nízká kvalita, 10 – vysoká kvalita). Totéž (se zdůvodněním, proč tak žáci učinili) zopakujeme po odehrání geolokační hry ve druhém bloku.</p>

